

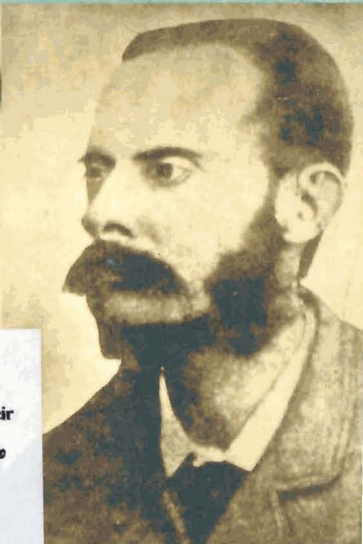
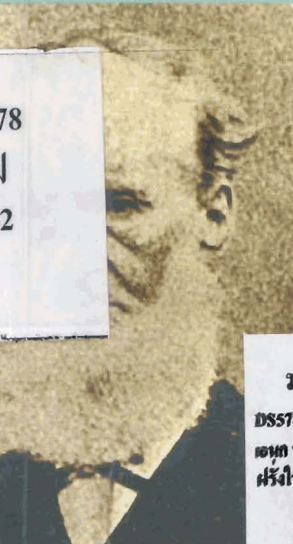
KMK01-125

จะลึกบันทึกอดีต

ฝรั่งในเมืองสยาม

WESTERNERS IN SIAM

รวมสารคดีเกี่ยวกับฝรั่งที่เข้ามารู้จักสยาม เช่น สังฆราชปาเลอกัว ช่างภาพรุ่นแรก
อาลาบาสเตอร์ ต้นสกุล เศวตศิลา หมอบรัดเลย์ หมอสมิท ผู้เผยแพร่ความรู้
ทางหนังสือ ฯลฯ พร้อมภาพประกอบมากมาย

ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

DS578 0-1 2542

macir

เอนก นาวิกมูล

๓๓๓๐๒

ฝรั่งในเมืองสยาม = Westerners in Siam

310333027

เอนก นาวิกมูล
ANAKE NAWIGAMUNE

อยู่สองหลัง หลังใหญ่ขึ้นสร้างสมัยปาเลอกัวเอง ทำพิธีเสกเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ.1837 (พ.ศ.2380) รอบ ๆ วัดก็เป็นบ้านเรือนของผู้นับถือคริสต์ แต่รูปทรงบ้านเรือนไม่ได้แตกต่างจากบ้านทั่วไปแต่อย่างใด เพราะที่สุตแล้วทุกคนก็คือคนไทยนั่นเอง

ระหว่างที่ปาเลอกัวประจำอยู่ที่วัดคอนเซ็ปชันนี่เองที่ทำให้วัดซึ่งถูกปล่อยทิ้งมานาน ได้รับการทนุบำรุงให้เจริญมากขึ้น (วัดนี้สร้างเมื่อปี ค.ศ.1674-พ.ศ.2217 สมัยสังฆราช ลาโน แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช) และพร้อม ๆ กันนั้นประวัติศาสตร์ด้านหนึ่งก็เกิดขึ้นที่นี่

รัชกาลที่ 4 และปาเลอกัว

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ก่อนหน้ารัชกาลที่ 4 จะขึ้นครองราชสมบัติ พระองค์ทรงผนวชอยู่ที่วัดสมอรายหรือวัดราชาธิวาสก่อน เรียกกันโดยทั่วไปว่า **ทูลกระหม่อมพระ** เมื่อวัดสมอรายอยู่ข้างคอนเซ็ปชันชั่วคราวแค่เดินข้ามคลอง (ตอนนี้เล็กมาก) ก็ย่อมมีการวิสาสะระหว่างเจ้าวัดขึ้น นั่นคือ รัชกาลที่ 4 กับสังฆราชปาเลอกัวได้แลกเปลี่ยนความรู้กัน

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ใฝ่รู้มาก พระองค์หนึ่ง ได้ทรงโปรดให้สังฆราชปาเลอกัวสอนภาษาอังกฤษและลาตินให้แก่พระองค์ และเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้กัน พระองค์เองก็ทรงสอนภาษาบาลีตอบแทน

ประวัติศาสตร์ตอนนี้ ฟ. ฮี แลร์ได้เอาไปเขียนอย่างง่าย ๆ ในบทเรียนของท่านคือหนังสือ **ดรณศึกษา** ให้ชื่อว่า วิสาสา ปรมา ญาติ “เพื่อนคุ้นเคยกันเรียกว่า เป็นญาติอันประเสริฐ” ทางพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ทรงได้รับความรู้ทางดาราศาสตร์ พงศาวดาร ภูมิศาสตร์ และความรู้ทั่วไป มากก็เพราะกุญแจภาษาต่างประเทศส่วนหนึ่งที่ได้รับจากปาเลอกัว ซ้ำปาเลอกัวก็ได้เข้าใจขนบธรรมเนียม และภาษาไทยมากจนในที่สุด ภายหลังได้นำ

ความรู้ไปใช้ ถึงขั้นสร้างพจนานุกรมเล่มใหญ่ที่สุดของเมืองไทย

ภายหลังเมื่อ **ทูลกระหม่อมพระ** ทรงลาสิกขาบทเพื่อขึ้นครองราชสมบัติ เมื่อปี พ.ศ.2394 แล้วมิตรภาพของพระองค์ที่ทรงมีต่อสังฆราชปาเลอกัวก็ยังคงมีอยู่ไม่เสื่อมคลาย ได้ทรงอุดหนุน และติดต่อกับท่านอยู่เสมอ จนกระทั่งสังฆราชปาเลอกัวถึงแก่มรณภาพ

ครั้งหนึ่ง เมื่อ อเล็กซองดร์ อองรี มูโอดี นักธรรมชาติวิทยาชาวฝรั่งเศสผู้ใฝ่ใจในการค้นคว้าทางด้านอินโดจีนมาก ได้เดินทางเข้ามาเมืองไทยในปี ค.ศ.1858 (พ.ศ.2401) เขาได้แวะเยี่ยมคำนับท่านสังฆราชปาเลอกัว ปาเลอกัวเป็นผู้นำความกราบบังคมทูลให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงทราบถึงจุดประสงค์ของมูโอดีที่จะมาค้นคว้าสำรวจโบราณสถานในเขตอินโดจีน

มูโอดีได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้ปาเลอกัวนำนักสำรวจผู้นี้เข้าเฝ้าในงานเลี้ยงวันเฉลิมพระชนมพรรษา และในบันทึกตอนหนึ่งของเขา เขากล่าวว่า

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงต้อนรับข้าพเจ้าอย่างทรงมีน้ำพระทัยดี และสุขภาพเมื่อข้าพเจ้าเข้าไปกราบทูลลากลับ พระองค์ได้พระราชทานถุงไหมสีเขี้ยวเล็ก ๆ ในนั้นมีเหรียญเงิน เหรียญทอง ด้วยพระอาการที่สุขภาพ ซึ่งเกินความคาดฝันของข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่ง”

อองรี มูโอดีผู้นี้เป็นนักสำรวจที่น่ายกย่องมาก เพราะเขาเป็นนักบันทึก และมีกำลังอย่างมหาศาลในการเดินทางเข้าป่าเข้ารกเพื่อสำรวจท้องถิ่นต่าง ๆ งานที่สำคัญยิ่งของเขาคือการได้บุกเบิกเผยแพร่เรื่องนครวัดอันศักดิ์สิทธิ์ให้กระจ่างขึ้นจากเดิมจนคนสนใจตื่นตื่นกันไปทั่ว

แต่ภายหลังเขาถูกใช้ป่าเล่นงานจนกระทั่งต้องตายอยู่กลางป่า ทั้ง ๆ ที่ มีอายุเพียง 35 ปีเศษเท่านั้น

การติดต่อระหว่างรัชกาลที่ 4 กับสังฆราชปาเลอกัว ยังคงมีอยู่เรื่อย ๆ แม้หลักฐานทางไทยจะไม่ค่อยได้เขียนถึงไว้ แต่จากหลักฐานฝรั่งเศสที่